

Toen de klant nog koning was!

Een dag in de winkel van 'Fikske van Delhaize', halfweg de jaren '50...

Wat voorafging...

Zes zonen uit het gezin van Jacques Delhaize, een wijnhandelaar uit Ransart (Charleroi) liggen aan de basis van het ontstaan van de supermarktketen Delhaize. In 1867 verschenen de eerste winkels, in Wallonië. In 1870 startte een van de broers zijn eigen zaak onder de naam 'Louis Delhaize' met winkels in Henegouwen. Zij spraken af de winkels op minstens 500 meter van elkaar te openen. In 1875 had de vennootschap al 20 bijhuizen, waarvan 7 in Vlaanderen onder de benaming 'Delhaize - De Leeuw'. Tussen 1883 en 1914 opende de winkelketen meer dan 500 bijhuizen over heel België. De winkel uit dit verhaal bleef slechts enkele jaren bij Delhaize, maar zou in de volksmond tot de sluiting deze naam blijven dragen.

Met deze vrachtwagens werden eind jaren 1920 de winkels over het hele land van producten voorzien.

Het is nog vroeg in de ochtend wanneer Viktor, beter bekend als 'Fikske van Delhaize' de deur van de winkel opent. Sinds zijn vader, Mathijs 'Thaaiske' Sourbron, rond 1920 de winkel oprichtte in Munster, is er geen vast openingsuur. "Als ik wakker ben, is 't open!", zei Viktor. De klanten wisten dan ook vlug dat ze vanaf zeven uur 's morgens in de winkel terecht konden. Samen met zijn broers Emiel, die in de achterbouw voor de bakkerij zorgde, en Pierre, die alle elektronica voor zijn rekening nam, hielden Viktor en zijn vrouw Celine, de eerste 'supermarkt' in Munster draaiende.

Nog voor de deur opening werd een eerste schijf van het vlees afgesneden. Dan zag alles er weer fris en mooi uit in de toog. Maar niets werd weggegooid. De eerste schijf werd onder de frigo bewaard in een pot en zou later verdwijnen in de huisgemaakte 'heekeis' (kipkap). Wanneer de eerste klanten binnenkwamen voor een brood (alleen wit en grijs), was ook de koffie al vers gemalen. Geen broodzakken in deze winkel; het brood werd indertijd onversneden en onverpakt meegenomen door de klanten die er zeven frank (€0,17) voor betaalden. Enfin, ze betaalden misschien niet onmiddellijk. Viktor hield de rekeningen bij, schreef alles nauwkeurig in zijn boek en de mensen betaalden op het einde van de maand hun schuld.

Die eerste klanten van de dag zegden zelden "tot morgen...". Zij wisten immers op voorhand dat ze een paar uren later weer terug in de winkel zouden staan.

Waar anno 2015 veel mensen in één keer in de week winkelen gaan, was dat zestig jaar geleden wel anders. Wie iets nodig had, ging naar de winkel. Niet één keer per dag, maar soms wel drie keer. Zo een winkelbezoek draaide meestal uit op een lange gezellige babbel. Ze kochten ook geen karren vol, maar slechts de dingen die ze op dat moment nodig hadden. Sigaretten gingen nog per stuk (twee voor een frank). Ook voor een heuse radio kon je in dezelfde winkel terecht. Alle winkelwaren waren gestapeld tot tegen het plafond en Viktor kroop telkens langs zijn laddertje naar boven.

Voor kinderen was zo 'n winkel de hemel op aarde. Schavuiten zochten de *lekmënluppe* met een frank in, uit door ze tegen het licht te houden of draaiden *sjikken* uit de pot, buiten op de stoep. Maar ook zoetigheden als *kërmelle*, *këbabbële*, *drop-belga's*, *spekke*, *sneibel* of *kliskës* werden los of afgewogen in puntzakjes verkocht. Ook zoethout en *klissap* ontbraken niet op de lijst van lekkers. Was het niet om snoepgoed te kopen, dan bleven de kleine mannen wel staan voor de vitrine. De nieuwste elektrische dingen stonden in het uitstalraam en toen Pierre een heel treinspoor geïnstalleerd had, konden kinderhanden buiten op een knopje drukken en het treintje vertrok met knipperende lichtjes.

In het weekend, bij feestdagen of de kermis, draaide de bakkerij op volle toeren. Emiel bakte speculaas en *turtsjes*, maar natuurlijk ook vlaai. Klanten brachten zelf hun toespis mee zoals pruimen, appelpruts, bessen of pudding en konden een paar uren later hun vlaai komen ophalen.

Het was telkens alweer laat als de winkel sloot. Net zoals het openingsuur, was het telkens 'te bezien' wanneer Viktor ermee stopte voor de dag. Alle dagen werd eerst de stoep geveegd met een stijve borstel, werd al het leeggoed naar achter gedragen en werden de rekken weer aangevuld. De klanten wisten echter goed genoeg dat ze tot laat in de avond in de winkel terecht konden; was de deur gesloten, dan kwamen ze wel achterom... Toen was de klant immers nog koning!

Rina en Frany